

Гаджук Олена Сергіївна,
доктор філософії в галузі права, адвокат,
м. Київ, Україна

МІЖНАУКОВІ ЗВ'ЯЗКИ КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВА: ЗМІСТ І ПРИКЛАДИ ФУНКЦІОНУВАННЯ

У статті розвинута думка, згідно з якою термінологічне позначення певного виду зовнішнього зв'язку кримінального права має спиратися на відповідну форму розуміння кримінального права. На підставі цього пропонується зв'язки науки кримінального права з іншими науками позначати терміном «міжнаукові». Розкривається зміст поняття «міжнаукові зв'язки кримінального права». Наводяться приклади зв'язків науки кримінального права з філософією, психологією, іншими науками. На прикладі прогалин реформи кримінального законодавства показано існування комбінованих міжнаукових зв'язків, врахування яких слід визнати обов'язковим для створення якісного продукту правотворчості.

Ключові слова: кримінальне право, галузь права, галузь законодавства, юридична наука, міжгалузевий, міжнауковий, міждисциплінарний.

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими та практичними завданнями. Розглядаючи проблему системних зв'язків кримінального права, ми дійшли висновку, що їх характер залежить від розуміння, яке ми вкладаємо в поняття «кримінальне право». Як встановлено наукою, термін «кримінальне право» розуміють у чотирьох аспектах: 1) галузь права; 2) галузь законодавства; 3) галузь юридичної науки і 4) навчальна дисципліна. На підставі цього ми висунули думку, що системні зв'язки кримінального права відповідають зазначеним чотирьом аспектам його розуміння: 1) міжгалузеві правового характеру; 2) міжгалузеві легального характеру; 3) міжнаукові і 4) міждисциплінарні [1].

У теорії вітчизняного кримінального права традиційно більшу увагу приділяють міжгалузевим зв'язкам кримінального права. Це пов'язано з тим, що міжгалузеві зв'язки кримінального права перебувають «на поверхні» пластів юридичних знань і мають враховуватися (щоправда, інколи цього не вдається досягти) для узгодження елементів правової системи держави. Відсутність такого узгодження призводить до дисбалансу у правовому регулюванні, проявом чого є, наприклад, міжгалузеві колізії. Ці колізії негативно впливають на правозастосовну діяльність, породжують юридичну невизначеність і корупційні виклики, віддаляють нас від досягнення ідеалів верховенства права. Не дивно, що міжгалузеві зв'язки кримінального права тривалий час піддають науковому вивченню.

Водночас інший, глибинний пласт знань щодо системної взаємодії кримінального права як науки з іншими сферами наукових знань, або міжнаукові зв'язки кримінального права, поки що перебуває поза фокусом уваги вітчизняних спеціалістів.

Міжнаукові зв'язки кримінального права – це розлога тема стикового характеру, яка перебуває на межі юридичних наук і наукознавства як такого. Лише побіжний огляд цієї обширної тематики дає змогу виявити такі вузлові питання, як структура науки кримінального права, її місце серед інших наук, відносини і взаємопроникнення предметної сфери наук кримінально-правового циклу, провідний методологічний арсенал кримінального права і його збагачення за рахунок запозичення методів інших наук тощо.

Перелік цих орієнтовних напрямів досліджень є хоча і неповним, але значним за потенціалом; вони всі потребують належного наукового опрацювання. У цій публікації ми зупиняємося лише на одному аспекті – визначенні змісту міжнаукових зв'язків кримінального права, ілюструючи прикладами їх функціонування у правовій системі.

Аналіз останніх досліджень. Як було підкреслено вище, головна увага спеціалістів з кримінального права прикута до міжгалузевих і міждисциплінарних зв'язків кримінального права з іншими галузями права як одного з проявів системності функціонування галузі кримінального права.

Значний дослідницький внесок до розроблення цієї проблематики здійснено, зокрема, у працях таких науковців, як Ю.В. Баулін [2], В.І. Борисов [3], Л.М. Демидова [4; 5], О.О. Дудоров [6], З.А. Загинеї [7], А.А. Музика [8], В.О. Навроцький [9; 10], М.І. Панов [11; 12], П.П. Сердюк [13], В.Я. Тацій [14].

Чи не єдиними працями, де здійснюється висвітлення міжнаукових зв'язків наук кримінального циклу, є науковий доробок вітчизняних спеціалістів з криміналістики. Так, окремі наукові праці присвятили цьому питанню В.А. Журавель [15], М.В. Даньшин [16; 17], Ю.Д. Ткач [18] та деякі інші юристи.

Тому завданням цієї статті є створення підґрунтя для теоретичного розуміння міжнаукових зв'язків кримінального права та ілюстрація сфер їх функціонування.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів. Слово «наука» має кілька значень у тлумачному словнику, але у першому з них йдеться про одну з форм суспільної свідомості, що дає об'єктивне відображення світу; система знань про закономірності розвитку природи і суспільства та способи впливу на оточуючий світ [19, с. 223]. При цьому науку кримінального права визначають як галузь юридичної науки, яка становить упорядковану систему знань у вигляді ідей, теорій, вчень, концепцій і поглядів про злочин і покарання як об'єктивні явища соціально-правової реальності [20, с. 539].

Наукознавчі розвідки доводять, що сучасні міжнаукові зв'язки між певними галузями науки є наслідком подальшої диференціації наукового знання, яке в античний період становило єдиний, цільний об'єкт. З цього часу ми спостерігаємо підхід, спрямований на виведення того спільного, загального, що має значення і застосування незалежно від сфери знань. Сформовану в підсумку загальну «наднауку» Арістотель називав по-різному: то «перша філософія», то «наука про божество», то просто «мудрість»; пізніше отримала назву «метафізика».

Філософія визначає провідні шляхи наукових пошуків, допомагає правильно враховувати дію загальних закономірностей природи, суспільства і мислення, спрямовує

дослідників до раціонального осмислення новітньої інформації про зміни в науці і суспільстві, забезпечує інші науки категоріальним апаратом. У такий спосіб філософія закладає підвалини системного функціонування науки – як групи впорядкованих і взаємопов’язаних елементів, що дає змогу вести мову про загальнонауковий принцип системності. Таким чином, міжнаукові зв’язки можна розглядати хоча і як залишкову, але водночас і неодмінну форму прояву загального принципу системності.

Найбільш простим розумінням змісту поняття «міжнаукові зв’язки кримінального права», на нашу думку, є таке: це запозичення і застосування наукою кримінального права категоріального і понятійного апарату інших наук для пояснення закономірностей кримінально-правових явищ.

Для визначення різновидів міжнаукових зв’язків кримінального права видається доречним звернутися до досвіду наших колег з криміналістичної теорії. Так, В.А. Журавель обґрунтовано виокремлює два різновиди міжнаукових зв’язків криміналістики: «Розмаїття міжнаукових зв’язків криміналістики, специфіка їх реалізації дозволяють дійти висновку, що наукові зв’язки криміналістики з іншими галузями знань можна поділити на два різновиди: 1) односторонні – коли у криміналістичних дослідженнях використовуються дані інших галузей знань без зворотного впливу на розвиток останніх з боку криміналістики, тобто йдеться лише про зв’язок застосування; 2) двосторонні – коли дані інших наук знаходять свою трансформацію не лише у криміналістичних дослідженнях, а й досягнення останньої мають зворотний вплив на ці науки, тобто йдеться про взаємопроникнення, інтеграцію наукових знань» [15, с. 229].

Отже, є підстави для висновку, що і в кримінальному праві ми можемо виокремити односторонні і двосторонні міжнаукові зв’язки. Зрозуміло, що односторонні міжнаукові зв’язки кримінального права – з філософією, логікою, психологією, етикою тощо – є більш традиційними і поширеними. Проте зазначена односторонність є вельми умовною, оскільки і ці науки можуть зазнавати зворотного впливу від юридичних наук і, зокрема, кримінального права.

Двосторонні міжнаукові зв’язки, для яких характерним є взаємопроникнення, здебільшого стосуються співвідношення кримінального права з іншими юридичними науками.

Розглянемо деякі приклади функціонування односторонніх міжнаукових зв’язків кримінального права.

Приклад зв’язків з філософією. Причинний зв’язок.

Під час осмислення досягнень будь-якої наукової галузі в сучасній філософії особливого значення надають тематиці, що має безпосередній зв’язок з фундаментальними метафізичними ідеями про структуру і підґрунтя всесвіту. Знаний філософ та історик науки Дж. Агассі небезпідставно зазначав, що саме метафізика є програмою майбутнього розвитку будь-якої науки [21]. Для науки кримінального права загалом є властивим застосовувати філософські поняття, особливо категоріальний апарат діалектики. Одним з найбільш яскравих проявів міжнаукових зв’язків науки кримінального права і філософії є застосування в кримінально-правовій теорії і практиці (в окремих випадках – у законодавстві) категорій причини і наслідку, або причинно-

наслідкового зв'язку. Останнє є усталеним для діалектики найменуванням, яке в теорії і практиці кримінального права перетворилося на більш лаконічне «причинний зв'язок». Як зазначає вітчизняна дослідниця Н.М. Ярмиш, «багатоплановість проблем причинності у кримінальному праві, їх пов'язаність з філософією і породжує розмаїття поглядів, позицій, теорій, на які багата кримінально-правова наука, але які, на жаль, не завжди допомагають у вирішенні конкретних життєвих проблем» [22, с. 1].

Причинний зв'язок між суспільно небезпечним діянням і злочинними наслідками є неодмінною ознакою матеріальних складів кримінальних правопорушень. Його застосування і первинне метафізичне походження не оспорується в науці кримінального права; суперечки точаться навколо інших питань. Наприклад, теоретики кримінального права не можуть зійтися в думках щодо питання – чи застосовується поняття причинного зв'язку у незміненому філософському вигляді чи все ж набуває специфічного кримінально-правового наповнення. Так, у підручнику Р.В. Вереші зазначається, що «філософське поняття причинності не визначальне для вирішення питання про причинний зв'язок у кримінальному праві» [23, с. 100]. Протилежну думку висловлює В.А. Мисливий: «вчення про причинний зв'язок у будь-якому разі повинно спиратися на концептуальні положення філософської науки, без якої здійснити належне обґрунтування цього феномену як кримінально-правової категорії навряд чи можливо» [24, с. 10].

Зважений підхід спостерігаємо у монографії А.А. Музики і С.Р. Багірова, які хоча і визнають первинне філософське походження категорії причинного зв'язку, проте не відмовляють йому у наповненні специфічним кримінально-правим змістом. Науковці зазначають: «Існує концепт щодо поділу правових понять на три групи – органічні або власне правові; консолідовані, тобто такі, що виникли в інших галузях знань, але сприйняті правом і наповнені юридичним змістом; асоційовані або запозичені і застосовувані правом без жодних змін. Ми поділяємо думку про причинний зв'язок як запозичене з філософії консолідоване, а не власне кримінально-правове поняття. З огляду на це, кримінальне законодавство не повинне формулювати визначення понять, які не є кримінально-правовими» [25, с. 99].

Отже, застосування філософської категорії причинності є виразним елементом міжнаукових зв'язків кримінального права із філософією.

Приклад зв'язків з психологією. Мотив кримінального правопорушення.

Не менш промовистим прикладом міжнаукових зв'язків кримінального права є застосування у теорії суб'єктивної сторони складу кримінального правопорушення психологічного поняття мотив кримінального правопорушення. Чинне кримінальне законодавство України не містить поняття мотиву кримінального проступку чи злочину, хоча сам термін застосовує у необхідних випадках – наприклад, корисливі (п. 6 ч. 2 ст. 115 КК України) чи хуліганські (п. 7 ч. 2 ст. 115 КК України) мотиви є кваліфікуючими ознаками умисного вбивства.

Цікавим є той факт, що попри безсумнівне походження поняття «мотив» зі сфери психології, вітчизняні науковці практично не дискутують щодо належності цього поняття – більшість спеціалістів вважають його суто міжнауковим поняттям. Так, А.В. Савченко зазначає: «Мотив злочину (від лат. moveo – рухаю, штовхаю) – психолого-

юридична категорія, під якою розуміють те, що спонукає особу до вчинення суспільно небезпечного діяння, те, чому воно відбувається» [20, с. 524]. Подібну позицію займає Р.В. Вереша, хоча і робить застереження щодо більш щільного зв'язку поняття «мотив» із психологією: «Незважаючи на те, що мотив поведінки людини є більшою мірою психологічною категорією, одночасно він є і міждисциплінарним поняттям» [26, с. 352].

Таким чином, психологічна категорія мотиву (з відповідним юридичним наповненням) є консолідованим науковим поняттям, яке є виразним елементом міжнаукових зв'язків кримінального права із психологією.

Поняття комбінованого міжнаукового зв'язку (на прикладі наукового проектування кримінального закону).

Розглянуті вище приклади функціонування міжнаукових зв'язків кримінального права з філософією і психологією є доволі очевидними. Наші дослідження функціонування кримінального права у системі юридичних наук доводять, що існують більш складні, завуальовані і часто багатоступеневі форми міжнаукових зв'язків. Неврахування їх, особливо під час процесу правотворення, може призводити до недосконалих із системного погляду рішень, наслідком чого можуть бути існування прогалин кримінально-правової матерії. Розглянемо це докладніше на матеріалі проекту нового КК України, підготовленого Робочою групою з розвитку кримінального права.

Так, вивчення контрольного тексту проекту нового КК (станом на 01.08.2024) засвідчило, що Робоча група доволі оригінально підійшла до встановлення кримінально-правових норм, що передбачали б відповідальність за діяння, які нині охоплюються ст. 286 чинного КК України. Розділ 7.4. «Кримінальні правопорушення проти безпеки руху та експлуатації транспорту» Книги сьомої «Кримінальні правопорушення проти суспільства» не містить статті про порушення правил безпеки руху або експлуатації транспорту, що спричинило потерпілому тілесні ушкодження або смерть [27]. На с. 308–310 монографії, яку Робоча група підготувала для тлумачення ключових ідей проекту, роз'яснюються мотиви такого рішення [28, с. 308–310]. З більшістю аргументів, викладених на с. 309 потрібно погодитися (не будемо зараз їх наводити – з ними краще ознайомитися безпосередньо у монографії).

Водночас потрібно детальніше придивитися до того, яка кримінально-правова конструкція пропонується. Звернемося до монографії: «Натомість Робоча група пропонує іншу конструкцію кримінальної відповідальності за транспортні правопорушення, яка полягає у кваліфікації скоєного за сукупністю: порушення правил дорожнього руху оцінюється як адміністративне правопорушення або кримінальний проступок (статті 7.4.7, 7.4.9–7.4.10), а спричинення внаслідок цього шкоди – за статтями про умисні або необережні кримінальні правопорушення проти життя чи проти здоров'я людини, проти власності тощо. Це дозволяє врахувати під час кваліфікації характер та ступінь суспільної небезпеки кожного з вчинених деліктів, окремо встановити форму вини щодо порушення правил безпеки руху або експлуатації транспорту та заподіяної шкоди, адекватно встановити в кримінальному законі та призначити кримінально-правові засоби, які підлягають застосуванню» [28, с. 309].

З наведеного можна дійти висновку, що в разі необережного порушення водієм правил безпеки дорожнього руху або експлуатації транспорту, яке спричинить, наприклад, смерть потерпілого, кваліфікація здійснюватиметься за ст. 4.1.6 «Спричинення з необережності смерті людини». Це впливає і з позиції Робочої групи: «Водночас Проєкт КК передбачає, що спричинення з необережності смерті людини (ст. 4.1.6) внаслідок порушення спеціальних правил безпеки, яких особа зобов'язана була дотримуватися (а правила дорожнього руху та експлуатації транспорту належать до таких актів), є ознакою, що підвищує ступінь тяжкості цього злочину на один ступінь» [28, с. 309].

Практичні працівники обізнані зі складнощами, які викликає кваліфікація тих дій водія, коли він йде на порушення правил безпеки дорожнього руху, свідомо нехтуючи ними. У разі настання наслідків, передбачених ст. 286 чинного КК України, незважаючи на можливе існування непрямого умислу, у правозастосовній практиці надають перевагу кваліфікації діянь такого водія за згаданою статтею. До цього вдаються переважно через складнощі доведення ознак непрямого умислу. Робоча група для правової реакції держави на таку поведінку передбачає новелу, яка викладена у ст. 7.4.9 «Небезпечне водіння» і має такий зміст:

«Стаття 7.4.9. Небезпечне водіння

Особа, яка, будучи учасником наземного дорожнього руху або керуючи повітряним чи водним транспортним засобом, завідомо:

- 1) взяла участь в перегонах, які не є офіційними змаганнями,
- 2) змусила іншого учасника руху різко змінити швидкість, напрямок або вжити інших заходів щодо забезпечення руху, або
- 3) перешкодила руху в дозволеному для іншого учасника руху місці, якщо це спричинило зіткнення, – вчинила проступок» [27].

Очевидно, автори цієї норми не повною мірою врахували комбіновані міждисциплінарні зв'язки, які існують між науками адміністративного, зокрема адміністративно-деліктного права, і такою галуззю науки, як судова експертиза. Річ у тім, що зіткнення транспортних засобів належить лише до одного різновиду дорожньо-транспортних пригод. Відповідно до судово-експертних напрацювань, існує класифікація дорожньо-транспортних пригод, яка свого часу була покладена у галузевий стандарт України ГСТУ 218-03450778.090-2001 «Безпека дорожнього руху. Автомобільні дороги загального користування. Порядок визначення ділянок і місць концентрації дорожньо-транспортних пригод», затверджений наказом Міністерства транспорту України від 29.11.2001 № 839 [29].

Відповідно до п. 3.2 зазначеного Стандарту, передбачено такі види ДТП:

3.2.1. Зіткнення – зіткнення транспортних засобів, що рухались.

3.2.2. Перекидання – пригода, внаслідок якої транспортний засіб, що рухався, перекинувся.

3.2.3. Наїзд на транспортний засіб, що стоїть – пригода, внаслідок якої транспортний засіб, що рухався, скоїв наїзд на транспортний засіб, що стоїть.

3.2.4. Наїзд на перешкоду – пригода, внаслідок якої стався наїзд на предмет у смузі відчуження дороги.

3.2.5. Наїзд на пішохода – пригода, внаслідок якої стався наїзд на людину або зіткнення з нею.

3.2.6. Наїзд на велосипедиста – пригода, внаслідок якої стався наїзд на велосипедиста чи зіткнення з ним.

3.2.7. Наїзд на гужовий транспорт – пригода, внаслідок якої транспортний засіб наїхав на упряжних тварин або віз, який вони тягнуть.

3.2.8. Наїзд на тварин – пригода, внаслідок якої транспортний засіб наїхав на диких чи домашніх тварин, птицю, в результаті чого потерпіли люди.

3.2.9. Падіння пасажирів – пригода, внаслідок якої сталося падіння пасажирів з транспортного засобу, що рухався, на дорогу.

3.2.10. ДТП інших видів – пригоди, що сталися під час руху транспортного засобу внаслідок падіння вантажу, велосипедиста, будь-яких предметів та тому подібне і спричинили поранення чи загибель людей [29].

Як бачимо, дорожньо-транспортні пригоди не вичерпуються зіткненнями. Тому, якщо текст норм ст. 7.4.9 проекту залишиться таким, що передбачає лише зіткнення, то умисне небезпечне водіння, яке спричинило через необережність наїзд на пішохода і, припустимо, призвело до його смерті, кваліфікуватиметься лише за нормами про ст. 4.1.6 «Спричинення з необережності смерті людини». Так само не буде охоплено нормою про зіткнення ситуація, коли небезпечне водіння змусило водія іншого транспортного засобу вдатися до маневру, через який його транспортний засіб, наприклад, наїхав на перешкоду або перевернувся без контакту з транспортним засобом порушника. У цих та подібних ситуаціях утвориться прогалина, яка не дасть змоги відобразити небезпечне водіння у кваліфікації, що є очевидним порушенням принципу повноти кримінально-правової кваліфікації.

На нашу думку, проілюстрований цим прикладом міжнауковий зв'язок варто назвати комбінованим, оскільки тут поєднуються елементи адміністративного права як галузі права, розробки науки судової експертизи щодо видів дорожньо-транспортних пригод та кримінально-правове прогнозування як елемент науки кримінального права.

Висновки та перспективи подальших розвідок у напрямі започаткованого дослідження. Міжнаукові зв'язки кримінального права – самостійне явище, яке не може бути охоплене поняттям міжгалузевої або міждисциплінарної взаємодії.

Ми дійшли такого розуміння змісту поняття «міжнаукові зв'язки кримінального права» – це запозичення наукою кримінального права категоріального і понятійного апарату інших наук для пояснення закономірностей кримінально-правових явищ.

Міжнаукові зв'язки кримінального права, аналогічно до підходу представників криміналістичної теорії, можуть бути двох видів: 1) односторонні (коли йдеться про вплив філософії, логіки, психології на кримінальне право за допомогою відповідного категоріального апарату) і 2) двосторонні (наприклад, застосування поняття і видів кримінального правопорушення у межах кримінального процесу та криміналістики, функціонування поняття «судове рішення» тощо).

Іноді міжнаукові зв'язки становлять комбінацію категорій і положень одночасно з трьох і більше наук або галузей права і наук. Такий вид міжнаукових зв'язків ми

пропонуємо позначати терміном «міждисциплінарні зв'язки». Подальше вивчення їх становить перспективний напрям наукових досліджень.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Гаджук О.С. Щодо розуміння поняття «міждисциплінарні зв'язки кримінального права»: сучасний стан проблеми. *Наука і правоохорона*. 2023. № 1 (59). С. 136–144.
2. Сучасна кримінально-правова система в Україні: реалії та перспективи: монографія / Ю.В. Баулін, М.В. Буроменський, В.В. Голіна та ін., під загальн. ред. академіка НАПрН України Ю.В. Бауліна. Київ: ВАІТЕ, 2015. 688 с.
3. Актуальні проблеми формування сучасної доктрини кримінального права України: монографія / В.Я. Тацій, Л.М. Демидова, В.І. Борисов та ін.; за заг. ред. В.Я. Тація, Л.М. Демидової, В.І. Борисова. Харків: Право, 2021. 632 с.
4. Демидова Л.М. Кримінальний кодекс України як якісно-кількісна система (системно-функціональний підхід). *Вісник Академії правових наук України*: зб. наук. пр. / редкол.: В.Я. Тацій та ін. Харків: Право, 2012. С. 216–226.
5. Демидова Л.М. Кримінальний кодекс як системне утворення: загальна характеристика і значення. Актуальні питання кримінального законодавства України та практики його застосування: монографія / за заг. ред. В.Я. Тація, В.І. Борисова, Л.М. Демидової. Харків: Право, 2017. С. 20–29.
6. Дудоров О.О. Проблеми кримінально-правової охорони системи оподаткування України: автореф. дис. ... д-ра юрид. наук. Київ, 2007. 34 с.
7. Загиней З. Кримінально-правова герменевтика: монографія. Київ: Видавничий дім АртЕк, 2015. 380 с.
8. Музика А.А. Модель концептуального оновлення статусу потерпілого від злочину. Правова реформа у сфері кримінальної юстиції: ключові параметри та прогноз подальшого розвитку: збірка тез міжнародної науково-практичної конференції (Львів, 23–24 вер. 2016 р.). Київ: ВАІТЕ, 2016. С. 139–145.
9. Навроцький В. Кримінальне право і кримінальне законодавство: співвідношення понять. *Право України*. 2011. № 9. С. 20–24.
10. Навроцький В.О. Основи кримінально-правової кваліфікації: навч. посіб. 2-ге вид. Київ: Юрінком Інтер, 2009. 512 с.
11. Панов М.І. Системний підхід у дослідженні науки кримінального права та її міждисциплінарних зв'язків. *Наука кримінального права в системі міждисциплінарних зв'язків*: матеріали міжнар. наук.-практ. конф., 9–10 жовт. 2014 р. / редкол.: В.Я. Тацій (голов. ред.), В.І. Борисов (заст. голов. ред.) та ін. Харків: Право, 2014. С. 7–13.
12. Панов М.І. Проблеми методології науки кримінального права: вибр. наук. пр. [уклад. Г.М. Анісімов, В.В. Гальцова; передм. О.В. Петришина, В.І. Борисова]. Харків: Право, 2018. 472 с.
13. Сердюк П.П. Теоретичні й методологічні проблеми сучасного кримінального права: монографія. Запоріжжя: Акцент Інвест-Трейд, 2012. 800 с.
14. Тацій В.Я. Переднє слово. *Наука кримінального права в системі міждисциплінарних зв'язків*: матеріали міжнар. наук.-практ. конф., 9–10 жовт. 2014 р. / редкол.: В.Я. Тацій (голов. ред.), В.І. Борисов (заст. голов. ред.) та ін. Харків: Право, 2014. С. 3–6.
15. Журавель В. Міждисциплінарні зв'язки криміналістики. *Вісник Національної академії правових наук України*. 2013. № 3 (74). С. 227–237.
16. Даньшин М.В. Міждисциплінарні зв'язки криміналістики з кримінально-виконавчим правом. *Право і суспільство*. 2013. № 6. С. 262 – 267.
17. Даньшин М.В. Криміналістика ХХІ століття: місце у системі наукового знання: монографія. Харків: ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2013. 480 с.

18. Ткач Ю.Д. Теоретичні основи криміналістики (періодизація, поняття, система, міждисциплінарний статус): монографія / наук. ред. О.А. Кириченко. Одеса: Вид-во ОЮІ НУВС, 2007. 176 с.
19. Словник української мови / гол. редкол. І. К. Білодід. Т. 5. «Н – О». Київ: Вид-во «Наукова думка», 1974. 840 с.
20. Велика українська юридична енциклопедія: у 20 т. Т. 17: Кримінальне право / редкол.: В.Я. Тацій (голова), В.І. Борисов (заст. голови) та ін.; Нац. акад. прав. наук України; Ін-т держави і права ім. В.М. Корецького НАН України; Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого. Харків: Право, 2017. 1064 с.
21. Agassi, J. The Nature of Scientific Problems and their Roots in Metaphysics. In book: *The Critical Approaches to Science & Philosophy* (ed. M. Bunge). London: The Free Press of Glencoe Collier-MacMillan Limited, 1964. P. 189–211.
22. Ярмиш Н.М. Теоретичні проблеми причинно-наслідкового зв'язку у кримінальному праві (філософсько-правовий аналіз): автореф. дис. ... д-ра юрид. наук. Харків, 2003. 40 с.
23. Вереша Р.В. Кримінальне право України. Загальна частина: навч. посіб. 2-ге вид., перероб. та доп. Київ: Центр учбової літератури, 2012. 320 с.
24. Мисливий В.А. Причинний зв'язок у кримінальних правопорушеннях проти безпеки дорожнього руху та експлуатації транспорту: теорія і практика: монографія. Харків: Право, 2024. 200 с.
25. Музика А.А., Багіров С.Р. Каузальність і кримінальний закон в аспекті правового прагматизму: монографія. Київ: ПАЛИВОДА А.В., 2023. 144 с.
26. Вереша Р.В. Проблеми суб'єктивної сторони складу злочину: дис. ... д-ра юрид. наук. Київ, 2017. 583 с.
27. Текст проєкту нового Кримінального кодексу України станом на 01.08.2024 р. URL: <https://newcriminalcode.org.ua/upload/media/2024/08/02/kontrolnyj-tekst-proyektu-kk-stanom-na-01-08-2024.pdf> (дата звернення: 15.08.2024).
28. Проєкт нового Кримінального кодексу України: передумови розробки, концептуальні засади, основні положення: монографія. За заг. ред. Ю.В. Бауліна, М.І. Хавронюка. Київ: Компанія ВАІТЕ, 2024. 494 с.
29. Галузевий стандарт України ГСТУ 218-03450778.090-2001 «Безпека дорожнього руху. Автомобільні дороги загального користування. Порядок визначення ділянок і місць концентрації дорожньо-транспортних пригод», затверджений наказом Міністерства транспорту України від 29.11.2001 р. № 839: URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0839361-01#Text> (дата звернення: 16.09.2024).

REFERENCES

1. Hadzhuk, O.S. (2023). Shehodo rozuminnia poniattia «mizhhaluzevi zviazky kryminalnoho prava»: suchasnyi stan problemy. "On the understanding of the concept of 'interbranch relations of criminal law': the current state of the problem". *Nauka i Pravoookhorona*, 1 (59), 136-144 [in Ukrainian].
2. Suchasna kryminalno-pravova systema v Ukraini: realii ta perspektyvy. "Modern criminal law system in Ukraine: realities and prospects": monograph / Yu.V. Baulin, M.V. Buromenskyi, V.V. Holina et al., under the general ed. By Academician of the National Academy of Criminal Sciences of Ukraine Yu.V. Baulin. Kyiv: VAITE, 2015. 688 p. [in Ukrainian].
3. Aktualni problemy formuvannia suchasnoi doktryny kryminalnoho prava Ukrainy. "Current problems of forming the modern doctrine of criminal law of Ukraine": monograph / V.Ya. Tatsii, L.M. Demydova, V.I. Borysov et al. Kharkiv: Pravo, 2021. 632 p. [in Ukrainian].
4. Demydova, L.M. (2012). Kryminalnyi kodeks Ukrainy yak yakisno-kilkisna systema (systemno-funktsionalnyi pidkhid). "The Criminal Code of Ukraine as a qualitative-quantitative system (system-functional approach)". *Bulletin of the Academy of Legal Sciences of Ukraine: collection of scientific*

works / ed.: V.Ya. Tatsii et al. Kharkiv: Pravo. P. 216-226 [in Ukrainian].

5. Demydova, L.M. (2017). Kryminalnyi kodeks yak systemne utvorennia: zahalna kharakterystyka i znachennia. "The Criminal Code as a systemic formation: general characteristics and significance". Current issues of the criminal legislation of Ukraine and the practice of its application: monograph / ed. V.Ya. Tatsii, V.I. Borysov, L.M. Demydova. Kharkiv: Pravo. P. 20-29 [in Ukrainian].

6. Dudorov, O.O. (2007). Problemy kryminalno-pravovoi okhorony systemy opodatkuvannia Ukrainy. "Problems of criminal-legal protection of the taxation system of Ukraine": extended abstract of Doctor's thesis. Kyiv. 34 p. [in Ukrainian].

7. Zahynei, Z. (2015). Kryminalno-pravova hermenevtyka. "Criminal-legal hermeneutics": monograph. Kyiv: ArtEk Publishing House. 380 p. [in Ukrainian].

8. Muzyka, A.A. (2016). Model kontseptualnoho onovlennia statusu poterpiloho vid zlochynu. "Model of conceptual updating of the status of a victim of a crime". Legal reform in the field of criminal justice: key parameters and forecast of further development: collection of abstracts of the international scientific and practical conference (Lviv, September 23-24, 2016). Kyiv: VAITE. P. 139-145 [in Ukrainian].

9. Navrotskyi, V. (2011). Kryminalne pravo i kryminalne zakonodavstvo: spivvidnoshennia poniat. "Criminal law and criminal legislation: correlation of concepts". *Law of Ukraine*, 9, 20-24 [in Ukrainian].

10. Navrotskyi, V.O. (2009). Osnovy kryminalno-pravovoi kvalifikatsii. "Fundamentals of criminal law qualification": textbook. 2nd ed. Kyiv: Yurinkom Inter. 512 p. [in Ukrainian].

11. Panov, M.I. (2014). Systemnyi pidkhid u doslidzhenni nauky kryminalnoho prava ta yii mizhdystsyplinarykh zviazkiv. "Systemic approach to the study of criminal law science and its interdisciplinary connections". *Criminal law science in the system of interdisciplinary connections*: materials of the international scientific-practical conference, 9-10 October 2014 / editors: V.Ya. Tatsii (ed. chief), V.I. Borysov (deputy editor-in-chief) and others. Kharkiv: Law. P. 7-13 [in Ukrainian].

12. Panov, M.I. (2018). Problemy metodolohii nauky kryminalnoho prava: vybr. nauk. pr. "Problems of methodology of criminal law science: selected scientific works" [compiled by H.M. Anisimov, V.V. Haltsova; prefaced by O.V. Petryshyna, V.I. Borysova]. Kharkiv: Law. 472 p. [in Ukrainian].

13. Serdiuk, P.P. (2012). Teoretychni y metodolohichni problemy suchasnoho kryminalnoho prava. "Theoretical and methodological problems of modern criminal law": monograph. Zaporizhzhia: Accent Invest-Trade. 800 p. [in Ukrainian].

14. Tatsii, V.Ya. (2014). Perednye slovo. Nauka kryminalnoho prava v systemi mizhdystsyplinarykh zviazkiv. "Foreword. Science of criminal law in the system of interdisciplinary relations": materials of the international scientific-practical conference, 9-10 October 2014 / editors: V.Ya. Tatsii (editor-in-chief), V.I. Borysov (deputy editor-in-chief) and others. Kharkiv: Pravo. P. 3-6 [in Ukrainian].

15. Zhuravel, V. (2013). Interdisciplinary relations of criminalistics. "Mizhnaukovi zviazky kryminalistyky". *Bulletin of the National Academy of Legal Sciences of Ukraine*, 3 (74), 227-237 [in Ukrainian].

16. Danshyn, M.V. (2013). Mizhnaukovi zviazky kryminalistyky z kryminalno-vykonavchym pravom. "Interdisciplinary relations of criminalistics with criminal-executive law". *Law and Society*, 6. P. 262 – 267 [in Ukrainian].

17. Danshyn, M.V. (2013). Kryminalistyka XXI stolittia: mistse u systemi naukovocho znannia. "Forensic science of the 21st century: a place in the system of scientific knowledge": monograph. Kharkiv: V.N. Karazin Kharkiv National University. 480 p. [in Ukrainian].

18. Tkach, Yu.D. (2007). Teoretychni osnovy kryminalistyky (periodyzatsiia, poniattia, systema, mizhnaukovyi status). "Theoretical foundations of criminology (periodization, concept, system, interdisciplinary status)": monograph / scientific ed. O.A. Kyrychenko. Odesa: Publishing House of the Institute of Criminalistics of the National Academy of Sciences of Ukraine. 176 p. [in Ukrainian].

19. Slovyk ukrainskoi movy. "Dictionary of the Ukrainian language" / chief editor I.K. Bilodid. Vol. 5. 'N-O'. Kyiv: Publishing House "Naukova Dumka", 1974. 840 p. [in Ukrainian].

20. Velyka ukrainska yurydychna entsyklopediia: u 20 t. "Great Ukrainian legal encyclopedia: in 20 vols". Vol. 17: Criminal law / editors: V.Ya. Tatsii (chairman), V.I. Borisov (deputy chairman) and others; National Academician of Law of Ukraine; V.M. Koretsky Institute of State and Law of the National Academy of Sciences of Ukraine; Yaroslav the Wise National University of Law. Kharkiv: Pravo, 2017. 1064 p. [in Ukrainian].

21. *Agassi, J.* (1964). The nature of scientific problems and their roots in metaphysics. In book: The critical approaches to science & philosophy (ed. M. Bunge). London: The Free Press of Glencoe Collier-MacMillan Limited. P. 189-211 [in English].

22. *Yarmysh, N.M.* (2003). Teoretychni problemy prychynno-naslidkovoho zviazku u kryminalnomu pravi (filosofsko-pravovyi analiz). "Theoretical problems of causality in criminal law (philosophical and legal analysis)": extended abstract of Doctor's thesis. Kharkiv. 40 p. [in Ukrainian].

23. *Veresha, R.V.* (2012). "Criminal law of Ukraine". General part: teaching manual, 2nd ed., revised and supplemented. Kyiv: Center for Educational Literature. 320 p. [in Ukrainian].

24. *Myslyvyi, V.A.* (2024). Prychynovyi zviazok u kryminalnykh pravoporushenniakh proty bezpeky dorozhnogo rukhu ta ekspluatatsii transportu: teoriia i praktyka. "Causal relationship in criminal offenses against road safety and transport operation: theory and practice": monograph. Kharkiv: Law. 200 p. [in Ukrainian].

25. *Muzyka, A.A., Bahirov, S.R.* (2023). Kauzalnis i kryminalnyi zakon v aspekti pravovoho prahmatyzmu. "Causality and criminal law in the aspect of legal pragmatism": monograph. Kyiv: PALYVODA A.V. 144 p. [in Ukrainian].

26. *Veresha, R.V.* (2017). Problemy subektyvnoyi storony skladu zlochynu. "Problems of the subjective side of the crime": Doctor's thesis. Kyiv. 583 p. [in Ukrainian].

27. Tekst proiektu novoho Kryminalnoho kodeksu Ukrainy. "Text of the draft of the new Criminal Code of Ukraine as of August 1, 2024". URL: <https://newcriminalcode.org.ua/upload/media/2024/08/02/kontrolnyj-tekst-proiektu-kk-stanom-na-01-08-2024.pdf> (Date of Application: 15.08.2024) [in Ukrainian].

28. Proiekt novoho Kryminalnoho kodeksu Ukrainy: peredumovy rozrobky, kontseptualni zasady, osnovni polozhennia. "Draft of the new Criminal Code of Ukraine: development prerequisites, conceptual principles, main provisions": monograph. Edited by Yu.V. Baulin, M.I. Khavroniuk. Kyiv: VAITE Company, 2024. 494 p. [in Ukrainian].

29. Haluzevyi standart Ukrainy. «Bezpeka dorozhnogo rukhu. Avtomobilni dorohy zahalnoho korystuvannia. Poriadok vyznachennia dilianok i mistv kontsentratsii dorozhno-transportnykh pryhod». "Industry standard of Ukraine GSTU 218-03450778.090-2001 'Road safety. Public roads. The procedure for determining areas and places of concentration of traffic accidents'", approved by the order of the Ministry of Transport of Ukraine dated November 29, 2001. No. 839: URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0839361-01#Text> (Date of Application: 16.09.2024) [in Ukrainian].

UDC 343.2.01

Hadzhuk Olena,

Doctor of Philosophy in Law, Lawyer,
Kyiv, Ukraine

INTERSCIENTIFIC CONNECTIONS OF CRIMINAL LAW: MEANING AND EXAMPLES OF FUNCTIONING

The article develops the idea that the terminological designation of a particular type of external connection in criminal law should be predicated on the appropriate form of understanding of criminal law. The author proposes the utilisation of the term "interscientific" to denote the links between criminal law and other scientific disciplines.

© Hadzhuk Olena, 2024

DOI (Article): [https://doi.org/10.36486/np.2024.3\(65\).11](https://doi.org/10.36486/np.2024.3(65).11)

Issue 3-4(65-66) 2024

<https://naukaipravookhorona.com/>

The positions set out in this publication provide a foundation for theoretical understanding of the interdisciplinary relations of criminal law. Furthermore, the author illustrates specific domains of their functionality.

Interscientific links are regarded in the publication as a residual, yet simultaneously indispensable, form of manifestation of the general principle of systematicity. It is argued that interscientific relations of criminal law are an independent phenomenon which cannot be covered by the concept of intersectoral or interdisciplinary interaction.

The author reveals the meaning of the concept of “interdisciplinary connections of criminal law” by borrowing the categorical and conceptual apparatus of other sciences to explain the laws of criminal law phenomena.

The present study concurs with the earlier proposal by representatives of the criminalistics theory, which categorises interdisciplinary relations of criminal law into two types: 1) unilateral, characterised by the influence of philosophy, logic, and psychology on criminal law through the utilisation of the appropriate categorical apparatus, and 2) bilateral, exemplified by the application of the concept and types of criminal offence within criminal procedure and forensics, and the functioning of the concept of “court decision”.

The paper herein sets forth a series of examples designed to illustrate the interrelationships that exist between the scientific principles of criminal law and the disciplines of philosophy, psychology, and a range of associated sciences.

In certain cases, interscientific connections are suggested to be comprised of categories and provisions from three or more scientific disciplines or branches. For the purpose of identifying these links, it is proposed that the term “interscientific combined connections” be used.

This example, involving the gaps in criminal law reform, demonstrates the existence of combined interscientific links, which should be taken into account in order to ensure the creation of a high-quality law-making product.

Keywords: criminal law, branch of law, branch of legislation, legal science, interbranch, interscientific, interdisciplinary.

Отримано 10.10.2024